OOSTERS BOEREN

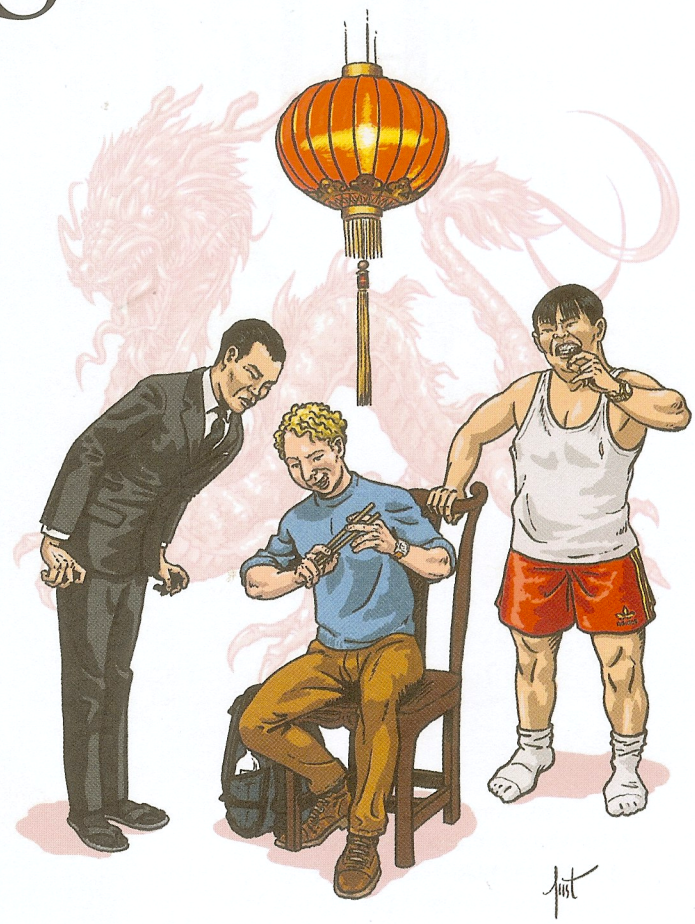

Japanners hoefde je niets uit te leggen over decorum, ze waren er de godganse dag mee bezig. Dat ervoer ik toen ik een paar jaar in Tokio woonde. Betamelijk gedrag was vanzelfsprekend en er golden strenge regels. Zo rustte er een taboe op bellen in de metro, hard praten of lachen, de neus snuiten of hoesten zonder mondkapje. Iemand een hand geven kon nog net, mits het een slappe hand was, maar beter was 'buigen zonder lichaamscontact'. Spelen met eetstokjes of erger, met iemands visitekaartje, was diep beledigend, voordringen in de rij een doodzonde. En liep je per ongeluk tegen iemand op dan zei je op gedempte toon minstens vier keer *gomenasai* (sorry).

Decorumverlies (of gezichtsverlies) was de vrees van iedere Japanner. Toen ik eens naar een openbaar toilet ging en de wc-deur dichttrok, begon er direct een muziekje te spelen met klaterend water en fluitende vogels. Dat was niet voor de gezelligheid, maar om te voorkomen dat andere bezoekers gênante geluiden zouden horen. Ik hoefde me zo nergens voor te schamen.

Ik onderging in mijn nieuwe standplaats een metamorfose en constateerde dat ik een beschaafder mens was geworden; pure winst. Mijn moeder kwam op bezoek en ze kreeg strenge instructies voordat ze überhaupt de straat op mocht. Maar zij liet zich niet gek maken. 'Het is werkelijk be-spot-te-lijk! De Japanners lijken zelf wel bonsaiboompjes. Ze worden net zo beknot en gedragen zich even verwrongen en onnatuurlijk.'

In 2009 verhuisden we naar China. De ongeremdheid van de Chinezen was het andere uiterste. Een paar maanden na aankomst in Shanghai belde ik met een opdrachtgever in Nederland. Xui, mijn hulp, liep langs mijn bureau naar de keuken; eerst liet ze twee daverende scheten om daarna luidruchtig haar keel te schrapen en een fluim door de gootsteen te spoelen. Hoe ging ik dit uitleggen? Ik hoopte maar dat de opdrachtgever half doof was en niets had gehoord. Ik kon Xui niet duidelijk maken dat ze zich niet zo moest laten gaan, ik sprak geen Chinees. Maar het zou ook zinloos zijn geweest, want ze was zich niet bewust van ongepast gedrag. Alleen buitenlanders ergerden zich immers aan geslurp, gerochel of winderigheid. 'Na een tijdje in China kijk je nergens meer van op', zei een zakenman die ik later interviewde. In Tianjin opereerde hij vanuit een suite in een duur hotel. Eens was hij een Chinese klant urenlang kwijt. 'Hij bleek in de suite in een warm bad te liggen, want dat had hij thuis niet.'

Door de jaren heen heb ik geconstateerd dat Chinezen, op hun beurt, niet te spreken zijn over onze barbaarse manieren. In hun ogen zijn Europeanen en Amerikanen niet alleen te groot en te zwaar maar vooral betweterig. Ze hebben geen respect voor anciënniteit. En ook al is het taboe, ze blijven maar doorzeuren over politiek en kritiek leveren op China. Buitenlanders dragen schoenen binnenshuis; zo vies! Ze kunnen doorgaans niet met stokjes eten. Als ze worden uitgenodigd voor een diner begrijpen ze niet dat ze van alle gerechten moeten proeven die op tafel staan maar laden ze meteen een berg rijst op hun bord (ronduit beledigend). En ze kunnen niet eens tegen een paar glazen Baijiu (zestig procent alcohol) al dan niet vermengd met slangenbloed; dan vallen ze meteen flauw. Over decorumverlies gesproken!

Nee. Tenzij er een universeel decorumhandboek komt waaraan ieder land zich dient te houden, vrees ik dat het nooit iets zal worden tussen Oost en West.

Joan Veldkamp is auteur van het boek Vrijhaven Shanghai.